

Giza garapen psikologikoaren ereduak II

(eranskinak)

Izarne Lizaso Elgarresta
Marije Apodaka Ostaiakoetxea

Udako Euskal Unibertsitatea

© Udako Euskal Unibertsitatea

© Izarne Lizaso Elgarresta eta Marije Apodaka Ostaiakoetxea

ISBN (Bilduma osorako): 978-84-8438-168-6

ISBN (II. atalerako): 978-84-8438-441-0

Lege-gordailua: BI-1511-08

Inprimategia: CUATROAS, Bilbo

Azalaren diseinua: Iñigo Ordozgoiti

Hizkuntza-zuzenketen arduraduna: Ander Altuna Gabiola

Banatzailleak: UEU. Erribera 14, 1. D BILBO telf. 946790546 Faxe. 944793039

Helbide elektronikoa: argitalpenak@ueu.org

www.ueu.org

Elkar Banaketa: Igerabide, 88 DONOSTIA

Galarazita dago liburu honen kopia egitea, osoa nahiz zatikakoa, edozein modutara delarik ere, edizio honen Copyright-jabeen baimenik gabe.

Aurkibidea

ERANSKINAK.....	5
A eranskinak.....	7
B eranskina.....	27
C eranskinak.....	31
D eranskinak.....	39

ERANSKINAK

A ERANSKINAK

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**1. GAIA. GARAPENAREN PSIKOLOGIA****1.7.1. Bideo-praktika: haurraren lehen hilabeteak**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaitzu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Dokumentalaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Dokumentalari buruzko oinarrizko informazioa:

Haurrak	Gaitasunak	Ezaugarriak

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**2. GAIA. GIZA GARAPENAREN OINARRI ANTROPOLOGIKOAK ETA BIOLOGIKOAK****2.2.1. Bideo-praktika: gizakiaren arrakasta**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaiozu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Dokumentalaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Dokumentalari buruzko oinarritzko informazioa:

Filogenesiaren ezaugarriak (espeziearen jatorria eta garapena)	Ontogenesiaren ezaugarriak (gizakiaren jatorria eta garapena)

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**3. GAIA. GARAPENAREN PSIKOLOGIAREN OINARRIZKO KONTZEPTUAK ETA ARAZOAK****3.5.2. Bideo-praktika: Gennie kasua**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaiozu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Dokumentalaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Dokumentalari buruzko oinarritzko informazioa:

Arlo fisikoko aldaketak	Ezagutza-arloko aldaketak	Arlo sozialeko aldaketak

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**3. GAIA. GARAPENAREN PSIKOLOGIAREN OINARRIZKO KONTZEPTUAK ETA ARAZOAK****3.5.1. Bideo-praktika: haur basatia**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun filmari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Filma ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaiozu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Filmaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Filmari buruzko oinarrizko informazioa:

Arlo fisikoko aldaketak	Ezagutza-arloko aldaketak	Arlo sozialeko aldaketak

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**4. GAIA. IKUSPEGI HISTORIKOA****4.4.1. Bideo-praktika: haur jaioberriaren gaitasunak**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaiozu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Dokumentalaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Dokumentalari buruzko oinarrizko informazioa:

Haur jaioberria: lehenengo erreflexuak	Ikaskuntzaren prozesua: lehenengo portaerak

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**5. GAIA. GARAPENAREN PSIKOLOGIA ETA PSIKOANALISIA****5.3.1. Bideo-praktika: atxikimendua (I)**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaiozu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Dokumentalaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Dokumentalari buruzko oinarrizko informazioa:

Atxikimenduaren ezaugarriak	“Trokeltu” delakoaren ezaugarriak

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**6. GAIA. GARAPENAREN PSIKOLOGIA ETA ETOLOGIA****6.4.1. Bideo-praktika: atxikimendua (II)**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaiozu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Dokumentalaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Dokumentalari buruzko oinarrizko informazioa:

Animalien arteko atxikimendua: helburuak eta ezaugarriak	Pertsonen arteko atxikimendua: helburuak eta ezaugarriak

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**12. GAIA. BIZI-ZIKLOAREN EREDUA****12.4.1. Bideo-praktika: zahartzaroa**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaitzatu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data: Dokumentalaren izenburua: Izen-abizenak: NAZ:
--

Dokumentalari buruzko oinarritzko informazioa:

Ezaugarriak	Conchita	Santiago	Emilia	Margarita
Ekonomikoak				
Fisikoak				
Psikologikoak				
Soziologikoak (familia, laguna, eta abar)				

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Hauxe proposatu nahi dut:

Sinadura

A ERANSKINA: PRAKTIKETAKO FITXA DIDAKTIKOA**13. GAIA. GARAPENAREN EGUNGO IKUSPEGIA****13.5.1. Bideo-praktika: ingurune-faktoreen eragina haurtzaroan**

Praktika-ordu honetan ikusiko duzun dokumentalari jarraitzeko lagungarria da fitxa didaktiko hau. Dokumentala ikusten hasi baino lehen, ondorengo datuak bete itzazu, mesedez. Ondoren, beheko taulan agertzen diren hutsuneak ere osa itzazu. Amaitzeko, irakasleari emaiozu fitxa didaktikoa. Mila esker.

Data:
Dokumentalaren izenburua:
Izen-abizenak:
NAZ:

Dokumentalari buruzko oinarrizko informazioa:

	Faktore historikoak, politikoak, soziokulturalak eta ekonomikoak
1. haurra (Secret)	
2. haurra (Daniela)	
3. haurra (Alaishi)	
4. haurra (Noelia)	

Adieraz ezazu jorratzen ari diren gai teorikoekin bat datorren ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Adieraz ezazu zerbait berria ikasi duzun ala ez 0tik 10era:

☐0 ☐1 ☐2 ☐3 ☐4 ☐5 ☐6 ☐7 ☐8 ☐9 ☐10

Haxe proposatu nahi dut:

Sinadura

B ERANSKINA

B ERANSKINA: UMEAREN ESKUBIDEEN AITORPENA¹
(1989ko azaroaren 20a)

I. Aitorpen honetan adierazten diren eskubide guztiak izango ditu umeak. Eskubide hauek ume guztiei aitortuko zaizkie, inolako salbuespenik gabe, eta inolako ezberdintasun edo bereizkeriarik gabe, hala nola umearen beraren zein bere familiaren arraza, kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikazko edo beste edozein arlotako iritzia, nazio edo gizarte-jatorria, ekonomia-egoera, jaiotza.

II. Umeak babes berezia izango du, eta, legearen eta beste baliabide batzuen bidez, aukerak eta zerbitzuak izango ditu bere burua fisikoki mentalki, moralki, intelektualki eta sozialki garatzeko, modu egoki eta ohikoan, baita askatasunez eta duintasunez ere. Helburu hori duten legeak aldarrikatzerakoan, umearen goi-interesa izango da kontuan hartuko den gogoetarik garrantzizkoena.

III. Umeak, jaiotzen denetik, izena eta naziotasuna izateko eskubidea du.

IV. Umeak gizarte-segurantza izan behar du. Osasun onean hazi eta garatzeko eskubidea izango du; horretarako, bai berari bai haren amari ere, jaiotze aurreko eta osteko babeserako arreta berezia eman beharko zaie. Umeak elikadura, etxebizitza eta jolasa eta osasun-zerbitzu egokiak izateko eskubidea izango du.

V. Giza edo adimenezko ezintasuna edo gizarte-eragozpenen bat jasaten duen umeak bere kasu bereziak eskatzen dituen tratamendu, hezkuntza eta arreta bereziak jaso behar ditu.

VI. Umeak, bere nortasuna guttiz eta orekaz gara dezan, ezinbestekoak ditu maitasuna eta ulertzea. Ahal izanez gero, bere gurasoen babes eta erantzukizunpean hazi beharko du beti eta, edonola ere, maitasunezko giro batean eta bai moralki bai materialki ziurtasunez; oso egoera bereziak gertatu ezean, ez da urte gutxiko umea bere amarengandik banatu behar. Gizarteak eta agintari publikoek familiarik gabeko edo iraunarazteko baliabide egokirik ez duten umez arduratzeko betebeharrak berezia izango dute. Komenigarria da famili ugarien seme-alaben mantenurako estatuko edo beste edozein motatako diru-laguntzak ematea.

VII. Umeak hezkuntza jasotzeko eskubidea du; hori doakoa eta nahitaezkoa izango da, gutxienez ere oinarritzko mailetan. Honelako hezkuntza emango zaio: haren kultura orokorrerako mesedegarria izango da; aukera-berdintasunez, gaitasunak eta iritzia garatuko ditu, eta moralaren eta gizartearen ikuspegitik erantzukizun-sena sortu du, gizartearentzat osagarri izan dadin. Umearen goi-interesak oinarritzko irizpidea izan behar du haren hezkuntzaren eta orientabidearen erantzukizuna

1. 1989an, Nazio Batuen Erakundearen giza eskubideen aldeko batzordeak haurren eskubideei buruzko manifestua idatzi zuen. Han, herrialde bakoitzeko desberdintasun kulturalak, politikoak eta sozialak kontuan hartuta, funtsezko printzipioak ezarri zituen mundu osoan haurrak utzikieratik eta gehiegikerietatik babesteko.

dutenentzat; erantzukizun hori, lehendabizi, haren gurasoei dagokie. Umeak, oso osoan gozatu behar ditu jokoak eta jolasak, eta hezkuntzaren bidez lortu nahi diren helburuetarantz zuzendu beharko dira horiek; gizartea eta agintari publikoak eskubide hori sustatzen saiatuko dira.

VIII. Egoera guztietan, babesa eta laguntza jasotzen dutenen artean, lehena agertu behar du umeak.

IX. Umea uzte, ankerkeria eta zapalkuntza mota guztietatik babestu behar da. Ez da merkatu-gai izango.

Gutxienezko adin egoki bat izan aurretik, ez zaio umeari lanik egiten utzi behar; ez zaio inolaz ere utziko bere osasuna edo hezkuntza kaltetu edo giza eta adimengarapena edo garapen morala eragotz ditzakeen jardun edo lanbidean aritzen.

X. Umea arraza, erlijio edo beste edozein motatako bereizkeria ekar dezaketen jardueretatik babestu behar da. Honako hauek sustatzen dituen giroan hezi behar da haurra: elkar ulertzea, tolerantzia, herrien arteko adiskidetasuna, mundu osorako bake eta anaitasuna, eta jabetu behar du bere ahalmen eta gaitasunak lagun hurkoaren zerbitzurako erabili behar dituela.

C ERANSKINAK

C ERANSKINA

5. GAIA. GARAPENAREN PSIKOLOGIA ETA PSIKOANALISIA

5.3.2. Lantegia

Data: Lan-taldea osatzen duten ikasleen izen-abizenak: NAZ:				
AUTOREAK (Aipatu gutxienez 2 autore)	AZPITEORIAK (Aipatu 2)	EZAUGARRIAK (Aipatu 5-10 ezaugarri)	KONTZEPTUAK (Aipatu gutxienez 6 kontzeptu)	ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK (Aipatu gutxienez 3 erreferentzia)

CERANSKINA

6. GAIA. GARAPENAREN PSIKOLOGIA ETA ETOLOGIA

6.4.2. Lantegia

Data: Lan-taldea osatzen duten ikasleen izen-abizenak: NAZ:			
AUTOREAK (Aipatu gutxienez 3 autore)	EZAUGARRIAK (Aipatu gutxienez 4 ezaugarri)	KONTZEPTUAK (Aipatu gutxienez 6 kontzeptu)	ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK (Aipatu gutxienez 3 erreferentzia)

C ERANSKINA

7. GAIA: GARAPENAREN PSIKOLOGIA ETA IKASKUNTZAREN TEORIAK

7.2.1. Lantegia

Data: Lan-taldea osatzen duten ikasleen izen-abizenak: NAZ:				
TEORIA NAGUSIA	AZPITEORIAK ETA AUTOREAK (Aipatu 3)	EZAUGARRIAK (Aipatu 5-10 ezaugarri)	KONTZEPTUAK (Aipatu gutxienez 8 kontzeptu)	ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK (Aipatu gutxienez 3 erreferentzia)

C ERANSKINA

8. GAIA: JEAN PIAGETEN GARAPENAREN PSIKOLOGIA

8.5.1. Lantegia

Data: Lan-taldea osatzen duten ikasleen izen-abizenak: NAZ:			
AUTORE ETA TEORIA NAGUSIA	ESTADIOEI BURUZKO EZAUGARRIAK (Aipatu 5-10 ezaugarri)	KONTZEPTUAK (Aipatu gutxienez 5 kontzeptu)	ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK (Aipatu gutxienez 3 erreferentzia)

C ERANSKINA

10. GAIA. LEV VIGOTSKIREN EKARPENA

10.4.2. Lantegia

Data: Lan-taldea osatzen duten ikasleen izen-abizenak: NAZ:			
AUTOREA ETA TEORIA NAGUSIA	EZAUGARRIAK (Aipatu gutxienez 4-5 ezaugarri)	KONTZEPTUAK (Aipatu gutxienez 5 kontzeptu)	ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK (Aipatu gutxienez 3 erreferentzia)

D ERANSKINAK

GIZA GARAPENAREN EREDUAK**IRAKASLEA: IZARNE LIZASO****1. GAIA: GARAPENAREN PSIKOLOGIA**

1. GARAPENAREN PSIKOLOGIA

- Kontzeptuak.
- Esanahia eta aztergaia.
- Aroak.
- Helburuak.
- Eragina izan dezaketen faktoreak.

1.1. Kontzeptuak

1. Garapenaren psikologia

- Psikologia ebolutiboa.
- Garapenaren psikologia.
- Psikologia genetikoa.
- Haurraren/nerabearen psikologia.
- Bizi-zikloaren psikologia.

1. Garapenaren psikologia

Psikologia ebolutiboa

- Gaztelaniaren munduan erabilia.
- **Espezieen eboluzioaren** teoria.
- Biologo eboluzionistek haurraren jokabideaz egindako lehen behaketetatik eratorritako izena da.

1. Garapenaren psikologia

Garapenaren psikologia

- Mundu anglosaxoian du jatorria.
- Gero eta gehiagotan erabiltzen da, diziplinaren ikasketa-eremua ondo mugatzen duelako.
- Giza garapenaren fenomeno zabal eta konplexuaren alderdi psikologikoak.

1. Garapenaren psikologia

Psikologia genetikoa

- Frantses hizkuntzaren munduan erabilia.
- Piageten **epistemologia genetikoa**.
- Gutxien erabiltzen den terminoa da, "genetikarekin" nahasteko arriskua dagoelako.

1. Garapenaren psikologia

Besteak

- Bizi-zikloaren psikologia (Life-span).
- Haurren edota nerabearen psikologia.
- Helduaroaren eta zahartzaroaren psikologia.
- Adinen psikologia.

1. Garapenaren psikologia

1.2. Esanahia eta aztergaia

Giza garapenean bizi-zikloan zehar gertatzen diren **aldaketa psikologikoak deskribatzeaz, azaltzeaz eta optimizatzeaz** arduratzen den zientzia.

1. Garapenaren psikologia

Giza garapena

Denboran zehar pertsonarengan **alderdi biologiko, psikologiko eta sozialetan** gertatzen diren **aldaketa kuantitatibo eta kualitatiboak**.

1. Garapenaren psikologia

Garapen fisikoa

Gorputzean, garunean, zentzu-gaitasunetan eta mugitzeko trebetasunetan gertatzen diren aldaketak.

1. Garapenaren psikologia

Ezagutzaren garapena

Buru-gaitasunetan gertatzen diren aldaketak, besteak beste, ikaskuntzan, oroimenean, arrazoitzean, arretan, mintzairan eta pentsamenduan.

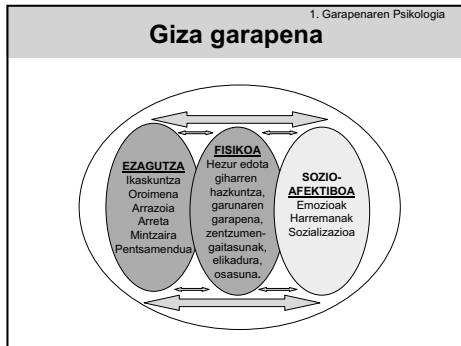

1. Garapenaren psikologia

Garapen sozio-afektiboa

Nortasunean, erlazionatzeko eran, emozioetan eta sentimenduetan gertatzen diren aldaketak.

1. Garapenaren psikologia

1.3. Garapenaren aroak

- Jaio aurrekoa.
- Lehen haurtzaroa.
- Haurtzaro goiztiarra edo eskolaurrea.
- Tarteko haurtzaroa edo lehen hezkuntza.
- Nerabezaroa.
- Helduaroa.
- Zahartzaroa.

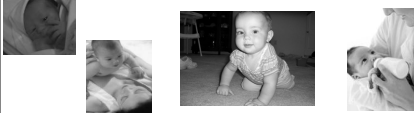
1. Garapenaren Psikologia

Jaio aurrekoa (sorkuntza-jaiotza)

- Giza organismoa ernaldutako zelula bakarra izatetik milioika zelulaz osatutako enbrioia izatera pasatzen da.
- Organoak eta **oinarrizko gorputz-egitura** eratzen dira.
- Herentziak eta inguruneak eragina dute.
- Lehen hilabeteetan, organismoa beste aro batzuetan baino sentiberagoa izango da ingurunearen eraginarekiko.

1. Garapenaren psikologia

Lehen haurtzaroa (0-2)

- Gaitasun motorra eta koordinazioa, gaitasun sentesorialak eta hizkuntza garatzen dira.
- Familiako kideekiko atxikimendua.
- Konfiantza edo mesfidantza eta maitasuna adierazten edo erreprimitzen ikasten du.

1. Garapenaren Psikologia

Lehen haurtzaroa (0-2)

- Oinarrizko sentimendu eta emozioak adierazteko ahalmena eskuratzen du.
- Nortasunean eta izaeran alde nabariak izaten dituzte.

1. Garapenaren psikologia

Hautzaro goiztiarra (2-6)

- Hazkuntza fisikoa, kognitiboa eta hizkuntzazkoa.
- Norberaren kontzeptua eta nortasuna.
- **Genero-rolak** bereganatzen ditu.
- Beste haur batzuekin jolasteko nahiak.
- Sozializazio-prozesua.

1. Garapenaren psikologia

Tarteko haurtzaroa (6-12)

- Irakurtzeko, idazteko, zenbatzeko, mundua ulertzeko eta era logiko batean pentsatzeko gaitasunetan aurrerapausoak.
- Arrakasta akademikoak eta gurasoekiko egokitzapenak izugarritzko garrantzia.
- Garapen psikosozialean eta moralean izugarritzko aurrerapausoak gertatzen dira.

1. Garapenaren psikologia

Nerabezaroa (12-18)

- **Heldutasun sexuala** lortzen da.
- Eragiketa formalen pentsamendua.
- Helduen munduan sartzeko prestakuntza.
- Betebehar psikosozial garrantzitsua: nortasun positibo bat lortzea.
- Gurasoekiko independentzia eta lagunekiko lotura sortzen dira.

1. Garapenaren psikologia

Helduaroa (18-65)

- Inguruneko faktoreen garrantzia.
- **Zenbait rol eskuratzea:** bikotekidea, gurasoa, langilea, etab.
- Helduaro goiztiarrean: eskuratutako rolak aldatu egingo dira.
- Tarteko helduaroan: gorputzaren gainbehera.

1. Garapenaren psikologia

Zahartzaroa (65<)

- Egokitzapen-unea da.
- Gaitasun fisikoen gainbehera.
- Hainbat aldaketa: egoera pertsonaletan, sozialetan eta harremanetan.

1. Garapenaren psikologia

1.4. Helburuak

- Aldaketak **behatu, bildu eta deskribatu**.
- Aldaketen **zergatiak** jakiten saiatu.
- Garapena **hobetu**.

1. Garapenaren Psikologia

1.5. Faktoreak

- Espezie bateko kide izatea.

- Kultura.

- Une historikoa.

- Taldea.

- Ezaugarri pertsonalak.

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

2. GAIA: OINARRI ANTROPOLOGIKOAK ETA BIOLOGIKOAK

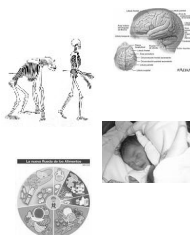
2. OINARRI ANTROPOLOGIKOAK ETA BIOLOGIKOAK

- Gizakuntza:
 - Prozesu biologikoak.
 - Prozesu psikologikoak.
 - Prozesu soziokulturalak.

2.1. Prozesu biologikoak

2. Oinarri antrop. (...)

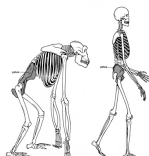
- Hankabikotasuna.
- Eskuak askatzea.
- Entzefalizazioa.
- Goiztiartasuna.
- Jarduera sexual jarraitua.
- Elikadura orojalea.
- Ekumenismoa.

2. Oinarri antrop. (...)

Hankabikotasuna

- Zutik egoteko posizioari deritzo.
- Giza anatomian aldaketak:
 - Burezurra eta garuna handitzea.
 - Pelbiseko hutsunea txikitzea.
 - Bizkarrezurrean aldaketak.
 - Ikusmena areagotzea.
 - Eskuak askatzea.

2. Oinarri antrop. (...)

Eskuak askatzea

- Eskuen forma aldatzea.
- Espezifikazio eza eta funtzio berriak:
 - Objektuak hartzea.
 - Lan egitea.
 - Tresnak erabiltzea.
 - Elikadura.
 - Afektibitatea eta sexualitatea.

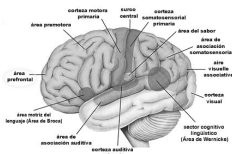

2. Oinarri antrop. (...)

Entzefalizazioa

- Lobulu frontalaren garapena.

- Goi-mailako gaitasun intelektualak garatzea: mintzamena, abstrakzioarako gaitasuna, informazioaren asoziazioa.

2. Oinarri antrop. (...)

Goiztiartasuna

- Burmuina handitzea eta pelbisa txikitzea.
- Heldugabetasuna eta goiztiartasuna.
- Gaitasunekin jaiotzea.
- Herentziaz jaso ez dena ikaskuntzaren bidez eskuratzea.
- Plastikotasuna.

2. Oinarri antrop. (...)

Ekumenismoa

- Gizakiak egokitzeko izugarritzko gaitasuna du.
- Laster, espezie nagusia bihurtuko da munduan.
- **"Leherketa ekumenikoa"** edo ekumenismoa.

2. Oinarri antrop. (...)

2.2. Prozesu psikologikoak

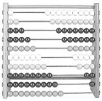
- Hautematezko intelektualizazioa.
- Mintzaira kodetzea.
- Erantzuna askatzea.
- Egokitzapen eraldatzailea.
- Nork bere burua erregulatzea.

2. Oinarri antrop. (...)

Hautematezko intelektualizazioa

- Gizakiaren hautematea animaliarekiko kualitatiboki desberdindu egiten da, eta hautemate adimentsua bihurtzen da.
- Oroimena, espazioa, denbora, kausalitatea, informazioa jasotzea, hausnartzea, hitz egitea, etab.

2. Oinarri antrop. (...)

Mintzairaren kodifikazioa

- Gizakiak **mintzaira** du.
 - Komunikatzeko bide konplexua.
 - Hizkuntza-seinaleen bidez kodetutako mezuak.
- Mintzaira adimenaren isla da.
- Gure espeziearen **espezifikotasuna** da.

2. Oinarri antrop. (...)

Erantzunaren liberazioa

- Animaliak:** kode genetikoaren garrantzia.
- Gizakiak:** kode genetikoak + portaera berriak ikasteko gaitasuna.
- Gizakiak erantzuteko bide psikomotor gehiago eta aberatsagoak ditu.

2. Oinarri antrop. (...)

Adaptazio eraldatzailea

- Animaliak biologikoki moldatu dira ingurunera.
- Tresnak eta teknikak sortzen ditu.
- Gizakiak ingurunea alda dezake.
- Autorrealizazioa vs Alineazioa.

2. Oinarri antrop. (...)

Nork bere burua erregulatzea

- **Kontzientzia morala edo etikoa.**
- Kontzientzia morala egitura psikologiko batzuez osaturik dago:
 - haurtzarokoa edo jatorrizkoa.
 - moraltasun estrintsekoa edo heteronomoa.
 - moraltasun intrintsekoa edo autonomoa.

2. Oinarri antrop. (...)

2.3. Prozesu soziokulturalak

- **Lankidetzta.**
- **Kulturalizazioa.**

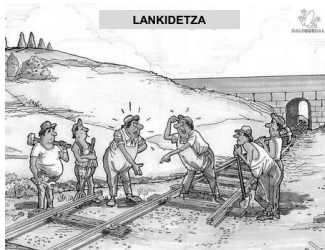

2. Oinarri antrop. (...)

Lankidetzta eta kulturalizazioa

- Banakoak bakarrik egin ezin dituen lanak egin ahal izango ditu.
- Gizakiak herentzia genetikoaz gain, **herentzia soziogenetikoa**, historikoa ere badu.
- Gizakiaren ahalmen kulturalak etengabeak dira.
- Gizakiak eskuratutako ezagutzak ondorengo belaunaldiei transmititzen zaizkienak dira.

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

**3. GAIA: OINARRIZKO
KONTZEPTUAK ETA ARAZOAK**

**3. OINARRIZKO KONTZEPTUAK ETA
ARAZOAK**

- Herentzia eta ingurunea.
- Epealdi kritikoak.
- Garapenaren jarraitutasuna.

3.1. Herentzia eta ingurunea

3. Kontzeptuak eta arazoak

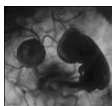
- Faktore naturalek eta gure inguruneak duten eragina.
- Herentziak eta inguruneak gizakion garapenean duten eragina.
- Gizakia *jaio* ala *egin*?

Herentzia

3. Kontzeptuak eta arazoak

- Gizaki batek **sortzeko unean** gurasoengandik genetikoki heredatzen duen gaitasun, muga eta ezaugarri multzoa.

Ingurunea

3. Kontzeptuak eta arazoak

- Ingurune faktoreak eta esperientziak.
- Horien eragina, **sorkuntzaren ostean**.

Herentzia eta ingurunea

3. Kontzeptuak eta arazoak

- Herentzia vs ingurunea, berezkoa vs ikasia; heldutasuna vs ikaskuntza.*
- Zenbaterainoko eragina:** faktore genetikoei eta esperientzia pertsonalek.
- Locke** (1690): umea *tabula rasa*. *Ingurunearen* garrantzia.
- Rousseau** (1762) garapenean jaiotzetiko "plangintza natural" bat. *Herentziaren* garrantzia.

3. Kontzeptuak eta arazoak

Ikuspegi elkarrekintzatzailea

Nortasuna, adimena edo beste edozein prozesu psikologikoren garapena faktore hereditarioen eta inguruneko aldagaien arteko elkarrekintzaren ondorioa da.

3. Kontzeptuak eta arazoak

3.2. Epealdi kritikoak

- Garapena gertatzeko:
 - Oinarri organikoen garapena.
 - Organismoaren eta estimuluen arteko elkarrekintza.
- Spemman eta Lorenz: "aldi kritikoa".
- Adibideak: Erikson (1959) eta "haur basatiak".

<http://www.uhu.es/cine.educacion/cineyeducacion/temaspequenosalvaje.htm>

3. Kontzeptuak eta arazoak

Haur basatiak (Victor)

3. Kontzeptuak eta arazoak

Eriksonen teoria (1959)

(nerabezaroa eta helduaroa)

Konfiantza vs Mesfidantza (0-1).
 Autonomia vs Lotsa/zalantza (1-3).
 Iniziatiba vs Errua (3-6).
 Jardutea vs Gutxitasuna (6-12).
Nortasuna vs Rolen nahasketa (12-20).
Intimitatea vs Isolamendua (20-40).
Sorkuntza vs Geldialdia (40-65).
Osotasuna vs Etsipena (65<).

3. Kontzeptuak eta arazoak

3.3. Aldakortasuna eta jarraitutasuna

- Garapena mailakako aldaketa eta hazkuntza prozesu jarraitu bat da.

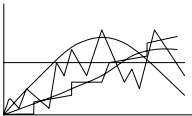

- Garapena hainbat aroz osaturik dago, horietariko bakoitzak bere ezaugarri, zailtasun eta bat-bateko aldaketa bereziak ditu.

3. Kontzeptuak eta arazoak

Garapenaren jarraitutasuna/ ez-jarraitutasuna

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

4. GAIA: IKUSPEGI HISTORIKOA

4. IKUSPEGI HISTORIKOA

- Garapenaren psikologia sortzean zerikusia duten faktoreak.
- Garapenaren psikologiaren sorrera: 1882 – 1912.
- Garapenaren psikologiaren finkatzea: 1913 – 1960.

4.1. Faktoreak

4. Ikuspegi historikoa

- Psikologia zientifikoa sortu izana.
- Haurtzaroaren ikuskera soziala.
- Aurrekariak: Locke eta Rousseau.
- Eboluzioaren teoria.

4. ikuspegi historikoa

Psikologia zientifikoaren sorrera

- Lehen laborategi esperimentalak Leipzig (Wundt, 1879).

- Teoriak, irizpide metodologikoak, neurketa objektiboa, fidagarritasuna, kontrol esperimentalak, aurkikuntza enpirikoen errepikagarritasuna.

4. ikuspegi historikoa

Hautzaroaren ikuskera soziala

- Espartan eta Erroman: haurrei tratatu txarrak ematea sozialki onartuta.
- XII. mendea: haurrak hiltzea erailketatzat hartu.
- XIII. mendea: haurrak heldu txikiak (*preformazionismoa*).
- XVII. mendea: haurtzaroa akasduen aroa.
- XVIII. mendea: haurtzaroa aro berezi gisa aldarrikatzen da.
- XIX. mendea: baldintza penagarriak (Ingalaterra).
- Haurrak babesik gabe etxean eta legearen aurrean.
- XIX. mendea: haurtzaroa aro berezitzat hartzen da.

4. ikuspegi historikoa

Hautzaroaren ikuskera soziala

4. Ikuspegi historikoa

Hurtzarora garai aurremodernoetan

4. Ikuspegi historikoa

Aitzindariak: LOCKE (1632-1704)

- Gizakiak eduki psikologikoki gabe jaiotzen dira.
- Inguruneak zehazten ditu haren ezaugarriak.
- Garrantzia ikaskuntzari eta heziketari.

4. Ikuspegi historikoa

Aitzindariak: ROUSSEAU (1712-1778)

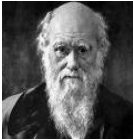

- Jaiotzetiko ezaugarri batzuk eta garapen-plangintza bat ditugu.
- Giza garapena plangintza horren ondorioa da.
- Heziketa: beharrezkoa den estimulazioa eskaintzea.

4. Ikuspegi historikoa

DARWIN (1809-1882)

- "Espezieen jatorria" (1859).
- "Gizakiaren jatorria" (1871).
- Doddy semearen garapena deskribatu zuen (1877).

4. Ikuspegi historikoa

HAECKEL (1834-1919)

- **Laburbilketaren legea:**
"Ontogenesia filogenesiaren berrikusketa labur eta azkarra da".

4. Ikuspegi historikoa

4.2. Sorrera: 1882 - 1912

- Preyer (1841 - 1897).
- Binet (1857 - 1911).
- Freud (1856 - 1939).
- Hall (1844 - 1924).
- Baldwin (1861 - 1934).

4. Ikuspegi historikoa

PREYER (1841-1897)

- "Haurraren Gogamena" (1882).
- Behaketa-metodoa hobetu zuen.
- Ikerketaren alde positiboak:
 - behaketa erabiltzea.
 - hipotesiak sortzeko baliagarria.
- Ikerketaren alde negatiboak:
 - behaketa faltsuak.
 - sistematikoa ez izatea.
 - eragin afektiboa.

4. Ikuspegi historikoa

BINET (1857-1911)

- Adimena neurtzeko testaren egilea.
- Eskola psikometrikoaren sortzailea.
- "Adin intelektuala".
- Adimena adinarekin aldatu egiten da.

4. Ikuspegi historikoa

FREUD (1856-1939)

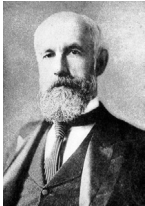
- Judua.
- Teoria Psikoanalitikoa (1917).
- Esperientzia goiztiarrak eta motibazio inkontzienteez jokabidea zehazten dute.
- Ekarpenak:
 - Nortasunaren alderdiak: Zera, Nia, Supernia.
 - Garapen psikosexualaren estadioak: aho-aroa, uzki-aroa, falikoa, latentzia-aroa, aro genitala.

4. Ikuspegi historikoa

HALL (1844-1924)

- AEBn lehen doktore/katedra Psikologian.
- Wundten laborategian lehen amerikarra.
- AEBn lehen laborategia.
- *American Journal of Psychology*.
- APAko lehendakaria.
- Nerabezaroaz lehen testu liburua (1904).

4. Ikuspegi historikoa

Hall: garapenaren aroak

- Lehen haurtzaroa (0-4).
- Bigarren haurtzaroa (4-8).
- Gaztaroa (8-12).
- Nerabezaroa (12/13-22/25).

4. Ikuspegi historikoa

BALDWIN (1861-1934)

- APAko lehendakaria.
- Aldizkariak:
 - *Psychological Review*.
 - *Psychological Index*.
 - *Psychological Monograph*.
- Batzuen ustez, garapenaren lehen teorikoa.
- Ekarpenak:
 - Adimenaren garapena.
 - Nortasuna eta garapen soziala.
 - Filogenesiaren eta ontogenesiaren arteko harremana.

JAMES MARK BALDWIN

4. Ikuspegi historikoa

4.3. Finkatzea: 1913 - 1960

- Gessell (1880 - 1961).
- Watson (1878 - 1958).
- Piaget (1896 - 1980).
- Wallon (1879 - 1962).
- Vigotski (1896 - 1934).
- Bowlby (1907 - 1990).

4. Ikuspegi historikoa

GESSELL (1880-1961)

- Amerikarra.
- Madurazionista.
- Metodo eta diseinu berriztatzaileak.
- Garapen *normatiboa* deskribatu zuen.

4. Ikuspegi historikoa

WATSON (1878-1958)

- Konduktismoa/ikaskuntza (1913).
- *Baldintzapen klasikoa*.
- Jokabide-aldaketak ikaskuntzaren ondorio dira.
- Haurrekin metodo esperimentalak: "Albert txikia".

4. Ikuspegi historikoa

PIAGET (1896-1980)

- Biologo eta filosofo suitzarra.
- Genevako eskolaren fundatzailea.
- Bineten laborategian lanean aritu zen.
- "Epistemologia genetikoa" (1921).

Jean Piaget
9 August 1896 — 19 September 1980
A short biography of Piaget

4. Ikuspegi historikoa

WALLON (1879-1962)

- Estadio bakoitzean krisialdiak eta gatazkak gizakiarengan.
- Gizakiaren garapena bere osotasunean interesatzen zaio.
- Psikogenesiaren oinarria soziogenesia.

4. Ikuspegi historikoa

VIGOTSKI (1896-1934)

- Haren lanak 1960. urtean iritsi ziren Mendebaldera.
- Testuinguruarekin lotutako ikuspegia.
- Kulturak eragina du garapen psikologikoan.
- Teoria soziokulturala.
- Prozesu kognitiboen jatorri soziala.

4. Ikuspegi historikoa

BOWLBY (1907-1990)

- Psikoanalista zen.
- Garapen sozio-afektiboa aztertu zuen.
- Atxikimenduen teoriaren sortzailea.

4. Ikuspegi historikoa

Atxikimenduen ezaugarriak

- Atxikimendu-irudiekiko hurbiltasuna mantentzeko ahalegina.
- Harreman sentzoriala izatea.
- Ingurunearekiko harreman eraginkorrak eratzea.
- Bestearengandik banatzeagatik herstura sentitzea.

James, 1952

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

5. GAIA: PSIKOANALISIA

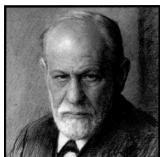
**5. GARAPENAREN PSIKOLOGIA
ETA PSIKOANALISIA**

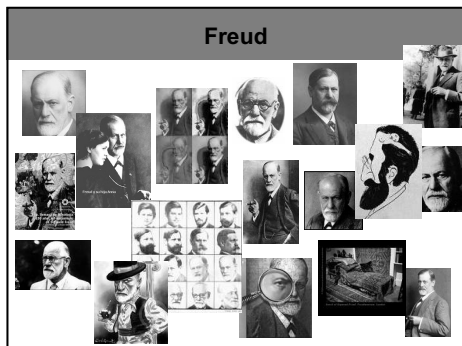
- Sigmund Freud: Psikoanalisiaren sorrera.
 - Nortasunaren instantziak.
 - Teoria psikosexuala.
- Erik Erikson: teoria psikosoziala.

5.1. Freud (1856-1939)

5. Psikoanalisia

- Nortasunaren atalak edo instantziak: *Zera, Nia eta Supernia*.
- Teoria psikosexuala.

5. Psikoanalisi

Nortasunaren instantziak

ZERA

- Lehen instantzia.
- Jaiotzean umea kontrolatzen du.
- Biziraupenerako bulkadek eta libidoak osatzen dute.
- *Atsegin-printzipioaren* arabera funtzionatzen du.
- Umearen lehen jarduerak beharizan horiek asetzea bilatzen dute.

5. Psikoanalisi

Nortasunaren instantziak

NIA

- Arrazoia.
- *Errealitate-printzipioaren* arabera funtzionatzen du.
- Funtzioa: egoerak aztertu eta Zeraren pultsioak noiz eta nola ase erabakitzea.

5. Psikoanalisia

Nortasunaren instantziak

SUPERNIA

- 5-6 urterekin agertzen da.
- Instantzia etikoa, morala da.
- Hura agertuta, Niaren funtzioa aldatuko da, Zera eta Superniaren artekari izatera pasatuko da-eta.

5. Psikoanalisia

Teoria psikosexuala

- Garapen-arroetan, Zeraren menpe dagoen **libido ez genitalizatutik** Superniaren menpeko sexualitate heldu **genitalizatura** pasatzen gara.
- Aroen **ordena aldaezina**.
- Aro bakoitzean libidoa asetzeko gunea **gorputz-atal** bat da.
- Beharrianak gehiegi edo gutxiegi aseztu gero, *finkatzeko* arriskua dago.

5. Psikoanalisia

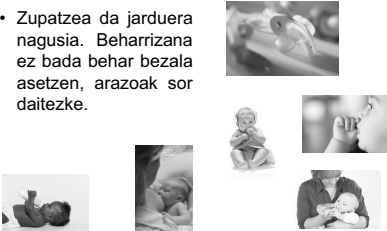
Teoria psikosexuala (aroak)

- Aho-aroa (0-1).
- Uzki-aroa (1-3).
- Aro falikoa (3-6).
- Latentzia-aroa (6-11).
- Aro genitala (nerabezaroan).

5. Psikoanalisia

Aho-aroa (0-1)

- Zupatzea da jarduera nagusia. Beharrezana ez bada behar bezala asetzen, arazoak sor daitezke.

5. Psikoanalisia

Uzki-aroa (1-3)

- Haurrak kakari edo pixari eusten eta botatzen gozatzen du. Haurrak oraindik esfinterren kontrola ez duenean gurasoek beharrak egitera gehiegi behartzen badute, arazoak sor daitezke.

5. Psikoanalisia

Aro falikoa (3-6)

- Haurrak zona genitala estimulatzeko plazera sentitzen du. *Edipo* (mutilengan) eta *Elektra* (neskengan) konplexuak adin-tarte horretan ager daitezke.

Latentzia-aroa (6-11)

5. Psikoanalisia

- Beharrian sexualak lasaitu egiten dira eta Supernia gehiago garatzen da. Haurrak sozializazio-prozesua azkartzen du (familia, lagunak eta abar).

Aroa genitala (nerabezeroan)

5. Psikoanalisia

- Beharrian sexualak berriro agertzen dira pubertaroko aldaketan ondorioz.

5.2. Erikson (1902 - 1994)

5. Psikoanalisia

- Psikoanalista.
- Bizi-zikloaren garapena.
- Sexualitateari garrantzia kendu.
- Biografia.
- Teoria psikosoziala.

5. Psikoanalisia

Teoria psikosoziala

- Garapenean, 8 aro proposatu zituen.
- Bakoitzak *zailtasun* jakin bat du ezaugarri.
- **Garapenaren krisia.**
- Nortasunaren, beharizanen eta eskaera sozialen arteko gatazkak gaindituz garatzen da.
- Gatazkak *partzialki* gainditu behar dira.
- Porrotak nahasketa psikologikoak eragin ditzake.

5. Psikoanalisia

Teoria psikosoziala (aroak)

- **Konfiantza vs Mesfidantza** (0-1).
- **Autonomia vs Lotsa/zalantza** (1-3).
- **Iniziatiba vs Errua** (3-6).
- **Jarduera vs Gutxitasuna** (6-12).
- **Nortasuna vs Rolan nahasketa** (12-20).
- **Intimitatea vs Isolamendua** (20-40).
- **Sorkuntza vs Gelditzea** (40-65).
- **Osotasuna vs Etsipena** (65<).

5. Psikoanalisia

Konfiantza vs Mesfiantza (0-1)

- Haur jaioberriek besteengan **konfiantza izaten** ikasi behar dute.
- Zaintzaile nagusiak ukapena adieraztean haurrak mundua arriskutsua eta pertsonengan ezin dela konfiantzarik izan pentsa dezake.

5. Psikoanalisia

Autonomia vs Lotsa/zalantza (1-3)

- Haurrek **autonomoak** izaten ikasi behar dute.
- Independentzia hori lortzean porrota gertatzen bada, haurrak bere gaitasunekiko zalantza eta lotsa sentitu ditzake.
- Gurasoen eginkizun soziala oso garrantzitsua da garai horretan.

5. Psikoanalisia

Iniziatiba vs Errua (3-6)

- **Norbait** dela deskubritu du.
- Batzuetan, gurasoekin edo beste familiakideekin gatazkan hasten diren ekintza edo helburuak markatzen dituzte eta horrek errudun sentiaraz dezake.
- Gatazka hori gainditzeko **oreka** puntu bat behar da.
- Familia da agente sozial garrantzitsua.

5. Psikoanalisia

Jarduera vs Gutxitasuna (6-12)

- **Abilezia sozial eta akademiko** garrantzitsuak ikasi behar dituzte.
- Nahiko langileak badira, beren buruarekin ziur sentitzeko abilezia sozialak eta akademikoak eskuratzen dituzte.
- Ezaugarri horiek eskuratzean, porrotak gutxitasun-sentimenduak eragin ditzake.
- Agente sozial garrantzitsuenak: gurasoak eta irakasleak.

5. Psikoanalisi

Identitatea vs Rolen nahasketa (12-20)

- Gaztea, “**nor naiz ni?**” galdera erantzuten saiatzen da.
- Identitate sexual, politiko, sozial eta profesionalak eskuratzen dituzte heldutasun-garaian rolekiko nahasita senti ez daitezzen.
- Agente sozial garrantzitsua gizartea da.

5. Psikoanalisi

Intimitatea vs Isolamendua (20-40)

- Etapa horretako eginbehar nagusia **laguntasuna eta maitasuna** lortzea da.
- Harreman estu bat lortzearen ezintasunak, isolamendua edo bakartasun-sentimenduak esperimenez bultzatu dezake pertsona.
- Agente sozial garrantzitsuak bikotekidea eta lagun minak dira.

5. Psikoanalisi

Sorkuntza vs Gelditzea (40-60)

- Tarteko helduek **bi eginbehar nagusi** dituzte ondorengo belaunaldien alde: lanean produktibitatea handitu eta beren familia hezi.
- Horretarako prest ez daudenak geldirik geratzen dira eta egozentrismora jotzen dute.
- Agente sozial esanguratsuak: bikotekidea, seme-alabak eta arau sozialak.

Osotasuna vs Etsipena (65<)

5. Psikoanalisia

- Pertsona helduak beren bizitzetara zentzu bat aurkitzen saiatzen dira, eta bizitza osotasuntzat jo dezakete edo lortu gabeko helburuengatik etsipena sentitu.
- Esperientzia propioek eta, bereziki, sozialek azken gatazka horren emaitza zehazten dute.

Erikson eta Freuden garapen-aroen arteko desberdintasuna

ADINA	ERIKSON	FREUD
0-1	Konfiantza vs Mesfidantza	Ahokoa
1-3	Autonomia vs Lotsa	Uzkia
3-6	Iniziatiba vs Errua	Falikoa
6-12	Jarduera vs Gutxitasuna	Latentzia
12-20	Nortasuna vs Rolaren nahasketa	Genitala
20-40	Intimitatea vs Isolamendua	
40-65	Sorkuntza vs Gelditzea	
65<	Osotasuna vs Etsipena	

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

6. GAIA: ETOLOGIA

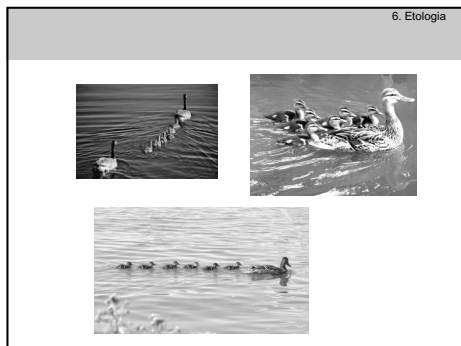
6. ETOLOGIA

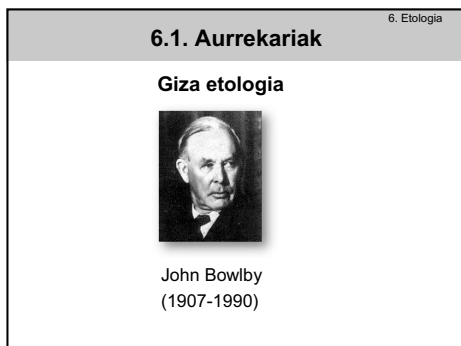
- Aurrekariak: Konrad Lorenz, Niko Tinbergen eta John Bowlby.
- Etologiaren aztergaiak.
- Atxikimenduaren teoria.

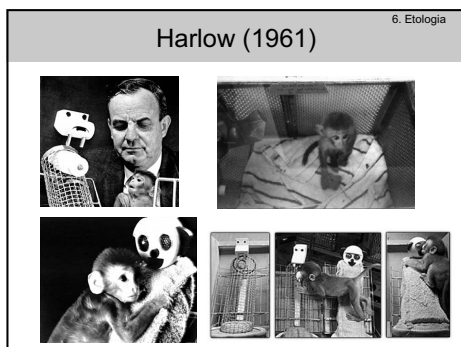
6.1. Aurrekariak

6. Etologia

Etologia klasikoaKonrad Lorenz
(1903-1989)Niko Tinbergen
(1907-1988)

6. Etologia

6.2. Etologiaren aztergaiak

Jokabidea ulertzen laguntzen duten auziak:

1. Ontogenesisia.
2. Jokabidea deskribatzea.
3. Jokabidearen aurrekariak eta ondorioak.
4. Filogenesisia.

6. Etologia

6.3. Atxikimenduaren teoria

- Postulatu etologikoak haur-psikologiara aplikatu ziren lehenengo aldiz.
- *Pultsioa*: jokabidea xede baterantz bideratzen duen kontrol-sistema.
- Atxikimendua sortzen duten *jokaera-sistema* nagusiak: zupatzea, heltzea, negar egitea, barre egitea eta besarkatzea.
- *Atxikimendu-jokabidea* aktibatzen duten baldintzak: amarengandikako urruntasunak, nekeak, goseak, ondoezak, beldurrak eta abar.

6. Etologia

Atxikimendua

6. Etologia Sistema diadiko-sinkronizatua	
Haurra	Ama
Haurraren egoera: • Babesgabea.	Amaren egoera: • Seme-alabak zaintzeko eta asetzeko gaitasuna.
Haurraren jarduera: • Gorputz-kontaktua bilatzen duten jarrerak. • Gizarte-estimuluetarako zentzumenezko lehentasuna. • Gizarte-komunikaziorako seinale-sistema.	Amaren jarduera: • Haurrarekin gorputz-kontaktua izateko joera. • Amaren jokabide bereziak. • Komunikazio-sistema bereziak.

6. Etologia 6.3. Atxikimenduaren teoria
• Atxikimenduaren teoria garapenaren azalpen garrantzitsua da: – Lotura-esperientzia goiztiarrek geroagoko garapenean duten garrantzia berretsi du. – Hainbat gaitasunen eta jokabideen garapenaren artean dagoen erlazioa frogatu du. – Prozesu luze horretan gatazkek duten garrantzia agerian jarri du. – Garapen afektiboari buruzko azalpen garrantzitsuak eman ditu.

6. Etologia Internet: helbide interesgarriak
• http://www.freehomepages.com/biblo/psico/etologia.htm • http://www.uib.es/depart/dba/CVpau/Luis.htm • http://biocity.iespana.es/ • http://www.uam.es/otros/ape/

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

7. GAIA: IKASKUNTZA

7. IKASKUNTZA

Ikaskuntzari buruzko teoriak:

- Baldintzapen klasikoa.
- Baldintzapen operantea/instrumentala.
- Ikaskuntza soziala.

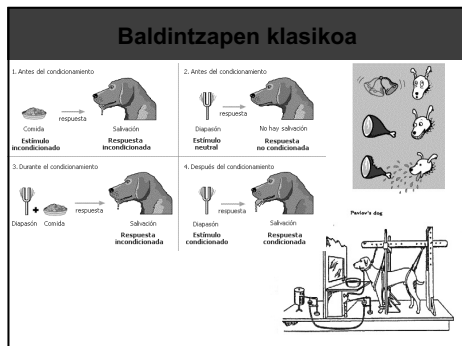
Baldintzapen klasikoa

7. Ikaskuntza

Paulov
(1849-1936)

- Baldintzapen klasikoa planteatzen lehena.
- Ikerketak txakurrekin.
- Ikaskuntza *zigorren* eta *sarien* bidez, estimuluak erantzunekin elkartuz.

Baldintzapen klasikoa

7. ikaskuntza

- Ingurunearen eragina nabarmentzen du.
- Terminologia: *estimulu baldintzatu gabea (ESBG)*, *estimulu baldintzatua (ESB)*, *erantzun baldintzatu gabea (EBG)* eta *erantzun baldintzatua (EB)*.
- Esperimentuak "Albert txikia".

Watson
(1878-1958)

Baldintzapen operantea

7. ikaskuntza

- Jokabide batek izan ditzakeen ondorio positibo eta negatiboak garrantzitsuak dira.
- Indartutako portaerak errepikatzeko joera.
- Terminologia: *indartzea*, *indargarria*, *errefortzu positiboa* eta *negatiboa*, *zigorra* eta *iraungitzea*.
- <http://www.bf Skinner.org/>

Skinner
(1904-1990)

7. ikaskuntza

Ikaskuntza soziala

- Gizakia izaki kognitiboa edo ezagutzakoa.
- Gertatzen den guztia baldintzatua.
- Ereduen behaketa eta imitazioa.
- Pertsonaren eta portaera-ingurunearen arteko lotura bi norabidekoa.

Bandura
(1925-)

7. ikaskuntza

Ikaskuntza soziala

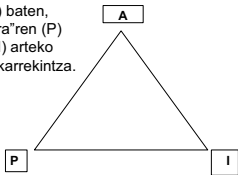
- Hazkuntza-estiloen eta umearen ezaugarri sozialen eta nortasunaren arteko harremana.

Sears
(1908-1989)

7. ikaskuntza

Banduraren elkarrekiko determinismoa

Elkarrekiko determinismoa: pertsona "aktibo" (A) baten, pertsonaren "portaera"ren (P) eta "ingurunea"ren (I) arteko giza garapenaren elkarrekintza.

7. ikaskuntza

Internet: helbide interesgarria

- <http://conductismo.idoneos.com/index.php/338291>

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

8. GAIA: PIAGET

8. PIAGET

- Epistemologia genetikoaren teoria.
- Oinarritzko kontzeptuak.
- Metodo klinikoa.
- Ezagutzaren garapen-estadioak.

Piaget (1896-1980)

8. Piaget

8. Piaget

8.1. Epistemologia genetikoaren teoria

- Ezagutzaren jatorria eta garapena azaldu nahi ditu.
- Ikuspegi konstruktibista.

Piaget
(1896-1980)

8. Piaget

8.2. Oinarrizko kontzeptuak

- Adimenaren hiru alde aztertu nahi ditu: *edukiak, egiturak eta funtzionamendua*.
- Kontzeptu nagusiak:
 - *Edukiak.*
 - *Egiturak, estadioak eta eskemak.*
 - *Funtzionamendua, antolakuntza eta egokitzapena.*
 - *Asimilazioa eta moldatzea.*
 - *Oreka.*

8. Piaget

8.3. Metodo klinikoa

- Banako kasuetan jokaeraren nolatasunezko analisisa.
- Teknikak:
 - Elkarriketa klinikoa.
 - Test psikometrikoa.
 - Proiekzioaren bidezko frogak.

8.4. Ezagutzaren garapen-estadioak		
ADINA	ESTADIOA	EZAUGARRIAK
0-2 urte	Adimen sentsomotorra	- Jaiotzetiko erreflexuak egitea. - Esploratzen hastea.
2-6 urte	Eragiketa aurreko pentsamendua	- Hizkuntza sozializazio gisa. - Pentsamendua garatzea.
6-11 urte	Eragiketa konkretuak	- Logika sortzea. - Operazio mental konkretuak.
11< urte	Eragiketa formalak	- Hausnarketa. - Teoriak eta hipotesiak.

Internet: helbide interesgarriak	
http://www.psicomundo.org/piaget/index.htm http://www.piaget.org/ http://www.unige.ch/piaget/PiagetE.html - Esperimentuak: http://www.youtube.com/watch?v=fciPkPlwsog http://www.youtube.com/watch?v=6NGq6SHOE5k&mode=related&search= http://www.youtube.com/watch?v=rYcAjC_tHkE&NR	

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

9. GAIA: WALLON

9. WALLON

- Psikologia genetikoa eta ingurunearen psikologia.
 - Psikogenesiaren eta soziogenesiaren arteko erlazioa.
 - Zenestesiaren inguruko ekarpenak.
- Garapenaren aroak.

9.1. Psikologia genetikoa eta ingurunearen psikologia

9. Wallon

- Psikologia genetikoa: pertsona biologikoa eta soziala hasieratik.
- Errealitatea eta, gizakiaren aktibismoa eta integrazioa.
- Ikerketa-metodo askotarikoa. Behaketa konparatiboa eta inkesta.

Wallon
(1879-1962)

Psikogenesiaren eta soziogenesiaren arteko erlazioa

9. Wallon

- Psikogenesiaren garapena soziogenesian.
- Gizakia soziala da.
- Aldaketak gertatzeko umearen eta ingurunearen arteko elkarreragina.

Zenestesiaren inguruko ekarpenak

9. Wallon

- Gorputzak duen sentsibiltatea, nortasunaren sentimenduen oinarri gisa.
- Sentsibiltateak hiru kategorია:
 - Sentsibiltate interozeptiboa.
 - Sentsibiltate propiozeptiboa.
 - Sentsibiltate esterozeptiboa.

9.2. Garapenaren aroak

9. Wallon

ADINA	AROA	EZAUGARRIAK
0-6 hilabete	Mugimendu oldarkorrena	Funtzio psikologikoak asetzea.
3-6 hilabete	Emozioarena	Amaren eta umearen arteko komunikazioa sakontzea.
9 hilabete-3 urte	Sentsomotorra	Ingurunearekiko elkarrekintza areagotzea.
3-6 urte	Nortasunarena	Nia finkatzea.
6-11 urte	Kategoriaren araberako pentsamendua	Kategoriak sortzea.
11< urte	Nerabezaroarena	Irudi berriak sortzea.

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

10. GAIA: VIGOTSKI

10. VIGOTSKIREN EKARPENA

- Biografia eta testuinguru soziopolitikoak.
- Vigotskiren oinarritzko ekarpena.
 - Formazio bikoitzaren legea.
 - Berehalako garapen-esparrua.
- Vigotskiren eta Piageten arteko konparazioa.

10.1. VIGOTSKI (1896-1934)

10. Vigotski

- Garapena bere testuinguru sozialaren barruan kokatzen zuen.
- Testuinguruaren ikuspegia.
- Kulturak eragina du garapen psikologikoan.
- Haren ikuspegiaren oinarrian Marx eta Engelsen gizakuntzari buruzko ideiak.
- *Goi-mailako funtzio psikologikoak nola* bilakatzen diren azaldu zuen.

10. Vigotski

10.2. Oinarrizko ekarpenak

- Formazio bikoitzaren legea.
- Berehalako garapen-esparrua.

10. Vigotski

Formazio bikoitzaren legea

- Funtzio psikologiko gorenak bi aldiz agertzen dira:
 - Lehena: maila sozialean (interpsikologikoa).
 - Bigarrena: maila indibidualean (intrapsikologikoa).
- *Bameratzea*: kanpo-eragiketa baten barne-erabilera.
- Autorregulazioa eta ekintza.

10. Vigotski

Berehalako garapen-esparrua

- «Garapen maila errealearen eta garapen maila potentzialaren arteko distantzia».
- **Garapen maila erreala**: arazo bat inoren laguntzarik gabe konpontzeko gaitasuna.
- **Garapen maila potentziala**: gaitasun handiagoa duen heldu edo kide baten laguntzaz arazoak konpontzeko gaitasuna.
- *Andamiajea*: laguntza kendu umeak betebeharra inongo laguntzarik gabe egin dezan.

10. Vigotski

Berehalako garapen-esparrua

10.3. Vigotskiren eta Piageten arteko konparaketa

Vigotski	Piaget
Giza garapena garapen sozialaren mende: exogenoa, semiotikoa eta testuingurukoa.	Konstruktibismo indibiduala: endogenoa, operatorioa eta unibertsala.
Garapena: "kanpotik barrura".	Garapena: "barrutik kanpora".

10. Vigotski

Internet: helbide interesgarriak

VIGOTSKI:

- <http://www.vigotsky.idoneos.com/>

VIGOTSKI ETA PIAGET:

- <http://www.elarcadigital.com.ar/123/notas/braslavsky.asp>
- <http://classweb.gmu.edu/awinsler/ordp/cogdev.html>

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

11. GAIA: INFORMAZIOAREN PROZESAKETAREN EREDUA

11. INFORMAZIOA PROZESATZEAREN EREDUA

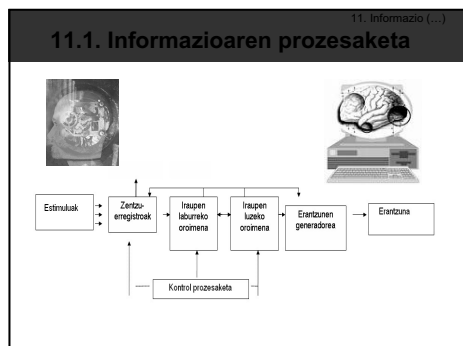
- Informazioa prozesatzearen aztergaia.
- Teoria neopiagetiarrak.
 - Juan Pascual-Leoneren ekarpena.
 - Robbie Caseren ekarpena.
 - David Klahr eta John Gilbert Wallaceren ekarpena.

11.1. Informazioa prozesatzea

11. Informazio (...)

- Ordenagailuak informazioa prozesatzeko ereduak.
- Adimenean *hardwarea* eta *softwarea*.
- Ezagutza bidezko garapena prozesu etengabea da.
- <http://www.molwick.com/memint.es/>

11. Informazio (...)

11.2. Teoria neopiagetiarrak

Juan Pascual-Leone
(1961-)

- Eremuko dependentzia-independentzia:
 - Eskemaren nozioa.
 - Aktibazio-eremuaren nozioa.
 - Eskemen aktibatzaileak.

11. Informazio (...)

11.2. Teoria neopiagetiarrak

Robbie Case
(1944-)

- Piageten teoriaren garapenaren edukia eta prozesua gorde ditu.
- *Garapenaren produktua.*
- *Garapenaren prozesua.*

11. Informazio (...)

11.2. Teoria neopiagetiarrak

David Klahr (1939-)

1. Sentimen-prozesuetatik harago doazen aroak daude eta, aro bakoitzean, biltegiatze-gaitasun mota bat dago.
2. Bost urtetik aurrera, sisteman ez dago egiturazko aldaketarik, eta haur horien eta helduen arteko aldeak estrategiak eta prozesuak erabiltzean dituzten gabezien ondorio dira.

11.2. Teoria neopiagetiarrak

11. Informazio (...)

3. Produkzio-sistema proposatzen dute.
4. Konplexuagoak diren produkzio-sistemen arteko aldaketa azaltzen dute.
5. Garapena prozesatze-sistema hobetzerantz jotzen duten aldaketa kuantitatiboaren multzo gisa ageri da.

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

12. GAIA: BIZI-ZIKLOAREN IKUSPEGIA

12. Bizi-zikloaren ikuspegia

- Bizi-zikloaren ikuspegi orokorra.
- Adinen sailkapena.
- Gertaera normatiboak eta ez-normatiboak.
 - Adinarekin erlazionatutako gertaera normatiboak.
 - Historiarekin erlazionatutako gertaera normatiboak.
 - Gertaera ez-normatiboen eragina.

12.1. Bizi-zikloaren ikuspegi orokorra 12. Bizi-zikloa

- Bizi-zikloa (life-span): garapenaren azterketa pertsonen bizitza osoan zehar.
- *Aldaketa intraindibiduala*: banakoaren barruan gertatzen direnak.
- *Aldaketa interindibiduala*: banakoen artean dauden desberdintasunak.

- Aldaketa intraindibidualak

- Aldaketa interindibidualak

12. Bizi-zikloa

12.2. Adinen sailkapena

- Helduaro goiztiarra (20-40).
- Erdiko helduaroa (40-60).
- Helduaro berantiarra (60-65)
- Hasierako zahartzaroa (65-75).
- Zahartzaro berantiarra (75<).

12.2. Adinen sailkapena

12. Bizi-zikloa

- Adin kronologikoa.
- Adin biologikoa.
- Adin psikologikoa.
- Adin funtzionala.
- Gizarte-adina.

12.3. Gertaera normatiboak eta ez-normatiboak

- Adinarekin erlazionatutako gertaera normatiboak.
- Historiarekin erlazionatutako gertaera normatiboak.
- Gertaera ez-normatiboen eragina.

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

**13. GAIA: GIZA GARAPENAREN
EGUNGO IKUSPEGIA**

**13. GIZA GARAPENAREN EGUNGO
IKUSPEGIA**

- Ikuspegi sistemikoa.
- Ikuspegi ekologikoa.
- Testuinguruaren ikuspegia.
- Genetikaren ikuspegia.

13.1. Ikuspegi sistemikoa

13. Egungo ikuspegia

Ludwig Von Bertalanffy
(1901-1972)

- Sistemen teoria orokorra:
 - Bada osagai bakunetara murriztu ezin daitekeen sistema konplexuen analisia.
 - Sistemen teoriak jakin nahi du zein diren sistemen jardueraren berri ematen duten printzipio eta legeak.

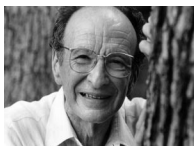
13.1. Ikuspegi sistemikoa

13. Egungo ikuspegia

- Sistema bat unitate konplexua da denboran eta espazioan.
- Sistema baten garapena denboran zehar haren egoeran gertatzen diren aldaketek segida bat da.
- *Aldaketa*: sistema baten barruan gertatzen da eta haren egoeran du eragina.
- *Jokabidea*: behatzailearen erakuntza bat da, eta kanpoan gertatzen den fenomeno bat eta sistemaren egoera-aldaketa bat erlazionatzen ditu.

13.2. Ikuspegi ekologikoa

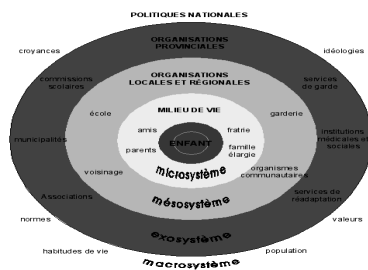
13. Egungo ikuspegia

- Mikrosistema.
- Mesosistema.
- Exosistema.
- Makrosistema.
- Kronosistema.

Urie Brofenbrenner
(1917-2005)

MODELE ECOSYSTEMIQUE

Inspiré du modèle écologique développé par Bronfenbrenner (1979, 1986)

13. Egungo ikuspegia

13.3. Testuinguruaren ikuspegia

- Testuinguruaren ikuspegia:
 - *Kohortea*: urte gutxiko aldearekin jaio diren pertsonen eraketa.

13. Egungo ikuspegia

13.3. Testuinguruaren ikuspegia

- Kulturaren testuingurua:
 - Kulturak, balioak, ideiak eta ohiturak biltzen ditu.

13. Egungo ikuspegia

13.3. Testuinguruaren ikuspegia

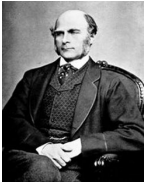
- Testuinguru sozioekonomikoa:
 - Estatus sozioekonomikoak gizarte-elkarrekintzan eta pertsona batek izan ditzakeen aukeretan eragin dezake.

13. Egungo ikuspegia

13.4. Genetikaren ikuspegia

Francis Galton
(1822-1911)

- Jaiotzean antzekoak eta jaiotzean desberdinak diren bikien arteko konparazioa egin zuen.
- Herentziak gizakiaren ezaugarri psikologikoetan eta jokabide-ezaugarrietan duen eragina ikertu zuen lehen zientzialaria izan zen.
- Heredagarritasuna.

13. Egungo ikuspegia

13.4. Genetikaren ikuspegia

- Ikerketak:
 - Bikiei buruzko ikerketak.
 - Adopzioei buruzko ikerketak.

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

14. GAIA: PARADIGMAK ETA TEORIAK

**14. PARADIGMAK ETA TEORIAK
GARAPENAREN PSIKOLOGIAN**

- Paradigmak garapenaren psikologian.
- Teoriak garapenaren psikologian.

14.1. Paradigmak

14. Paradigmak eta teoriak

- Paradigmak:
 - Paradigma mekanizista.
 - Paradigma organizista.
 - Testuinguruzkoa-dialektikoa.

14. Paradigmak eta teoriak

14.1. Paradigmak

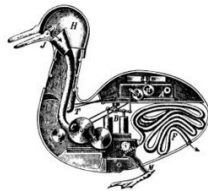
- **Definizioa:** *teorien oinarrian dauden eta testuinguru historiko, sozial edo kulturalarekin loturik dauden munduari buruzko ideien multzoa dira.*

14. Paradigmak eta teoriak

14.1. Paradigmak

- **Paradigma mekanizista:**
 - Oinarrizko **metafora makinarena**.
 - Osotasuna zatien batura.
 - Gizakiak kanpoko indarrei erantzuten die.
 - **Gizakia pasiboa da.**
 - Portaera kanpoko indarrek mugatzen dute.
 - Aldaketak beti kuantitatiboak.
 - **Konduktistak: Watson, Skinner, Bandura.**

Paradigma mekanizista

14. Paradigmak eta teoriak

14.1. Paradigmak

- **Paradigma organizista:**
 - **Organismo bizidun eta aktiboaren metafora.**
 - Osotasuna zatien batura baino gehiago da.
 - Gizakia izaki aktiboa da. Haren jarduera barne-dinamikak eta haren helburuek mugatzen dute.
 - Ingurunearekiko elkarrekintzatik abiatuz, ezagutza eraikitzen du.
 - **Autoreak: Piaget, Freud.**

Paradigma organizista

14. Paradigmak eta teoriak

14.1. Paradigmak

- **Testuinguruzkoa-dialektikoa:**
 - **Garapena bizi-ziklo osoan** gertatzen da.
 - Aldaketa kuantitatibo zein kualitatiboak.
 - Faktore sozio-historikoak garrantzitsuak.
 - Garapenaren motorrak: organismoaren eta ingurunearen arteko elkarrekintza eta gatazkak bideratzea.
 - **Autoreak: Vigotski, Wallon.**

14. Paradigmak eta teoriak

Testuinguruzkoa-dialektikoa

14. Paradigmak eta teoriak

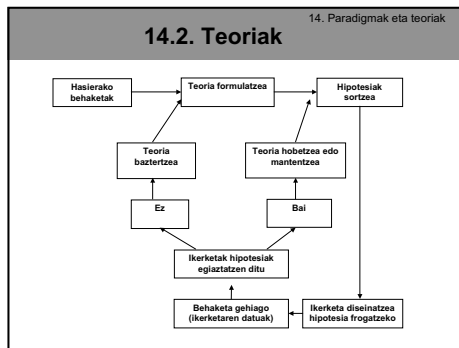
14.2. Teoriak

- **Definizioa:** *definizioak eta legeak biltzen dituen adierazpen multzoa. Ezagutzak antolatzea eta etorkizuneko ikerketak gidatzea da haren funtzioa. Teoriek fenomenoak azaltzeko eta etorkizunean gertatuko dena auresateko balio dute.*

14. Paradigmak eta teoriak

14.2. Teoriak

- **Helburuak:** azaltzea, auresatea, kontrolatzea eta ikerketak gidatzea.
- **Ezaugarriak:** neurgarria, gezurtagarria eta heuristikoa.
- **Irizpideak:** gertakizunak islatzea, argia eta ulergarria izatea, bat etortzea eta logikoa izatea, premisa gehiegi ez izatea, eta abar.

GIZA GARAPENAREN EREDUAK

IRAKASLEA: IZARNE LIZASO

15. GAIA: IKERKETA-METODOAK

15. IKERKETA-METODOAK

- Ikerketa zientzia gisa.
- Ikerketa-metodoak:
 - Ikerketa-metodo esperimentala.
 - Ikerketa-metodo ez-esperimentala.
- Diseinu motak.

15.1. Ikerketa zientzia gisa

15. Ikerketa-metodoak

Kontzeptu garrantzitsuak:

- Ezagutza zientifikoa
- Metodo zientifikoa

Garapenean:

1. Arazoa edo galdera planteatu.
2. Hipotesia sortu.
3. Hipotesia egiaztatu edo gezurtatu.
4. Ondorioak atera eta teoria baten barruan planteatu.
5. Emaitzak hedatu.

15.2. Ikerketa-metodoak	
Esperimentala • Ikertzaileak aldagaia/k manipulatzan du/ditu.	Ez-esperimentala • Ikertzaileak ez du aldagairik manipulatzan. • Fenomenoak diren bezala ikertzen dira.
• Esperimentua • Kuasi-esperimentua	• Kasu-azterketa • Behaketa • Elkarriketa • Metodo klinikoa

15. Ikerketa-metodoak
Ikerketa-metodo esperimentalak
Esperimentua: aldagai independentean aldaketa sistematikoak egin eta mendeko aldagaia agertzen diren aldaketak bilatu. Mugak: – Aldagai arrotza edo kanpoko aldagaia kontrolatzea zaila. – Lagin adierazgarria lortzea zaila. – Baliozkotasun ekologiko gutxi laborategian. – Analisi mikroskopikoak. – Arazo etikoak. – Ikertzailearen eragina.

15. Ikerketa-metodoak

Ikerketa-metodo esperimentalak

Kuasi-esperimentalak:

- Helburua fenomenoei azalpen kausala ematea.
- Ikertzaileak ezin ditu aldagai independenteak manipulatu.
- Inguru naturalean egindako esperimentuak.

15. Ikerketa-metodoak

Ikerketa-metodo ez-esperimentalak

Garapenaren psikologian:

- *Kasu-azterketa*: "Haur basatia".
- *Behaketa*: behaketa naturala edota laborategiko behaketa.
- *Elkarriketa*.
- *Metodo klinikoa*: Piaget.

15. Ikerketa-metodoak

Ikerketa-metodo ez-esperimentalak

Ikerketa-metodoak	Mugak
Kasu-azterketa	Ondorioak ezin talde osoari aplikatu.
Behaketa	Ez du portaera azaltzen.
Elkarriketa	Galdera egiteko moduak erantzunean eragina.
Metodo klinikoa	Teoriak sortzea edo orokortzea zaila da.

15. Ikerketa-metodoak

15.3. Diseinu motak

Luzaroko ikerketa: pertsona bera hainbat unetan ebaluatzen du ikertzaileak.

Kritikak:

- Esperientziaren eragina.
- Emaizak beste belaunaldietara ezin orokortu.
- Parte-hartzaile kopurua gutxitu.
- Galdesorten baliagarritasuna adin guztietan.

15. Ikerketa-metodoak

15.3. Diseinu motak

Zeharkako ikerketa: zenbait adinetako pertsonak une berean ebaluatzen ditu ikertzaileak.

Kritikak:

- Pertsona barneko aldaketak ez.
- Faktore sozio-historiakoak kontuan ez.
- Adinaren araberako aldaketen ondorio baliagarriak ez.

Sailean argitaratu diren beste liburu batzuk

Psikoanalisi eta zenbait psikoterapia

Mikel Plazaola (arg.)
2000n argitaratua
ISBN: 84-8438-006-8

Familia eta giza-garapena

Mikel Plazaola (arg.)
María José Rodrigo Jesús Palacios (Koord.)
Fernando Olabarrieta (Euskarazko bertsioaren koord.)
2001ean argitaratua
ISBN: 84-8438-021-1

Ikerkuntza psikologian. Ikerketa-baldintzak eta diseinuaren baliotasuna

Nekane Ballueta eta Xabier Isasi
2003an argitaratua
ISBN: 84-8438-038-6

Komunikazioaren Gizarte Psikologia

Eduardo Apodaka
2004an argitaratua
ISBN: 84-8438-051-3

Psikologia politikorako sarrera

Jose Valencia Garate
2005ean argitaratua
ISBN: 84-8438-064-5

Amatasuna eta aitatasuna. Proposamen berriak

Itziar Alonso-Arbiol (koord.)
2006an argitaratua
ISBN: 84-8438-086-6

Ikerkuntza psikologian. Ikerketa-baldintzak eta diseinuaren baliotasuna (2. argitalpena)

Nekane Ballueta eta Xabier Isasi

2007an argitaratua

ISBN: 978-84-8438-089-4

Gizarte-ezagutzaren garapena nerabegarora arte

Luixa Reizabal (arg.)

2007an argitaratua

ISBN: 978-84-8438-089-4

Hurrei emandako tratu txarrak: atzematea, jatorria eta ondorioak

Alexander Muela

2007an argitaratua

ISBN: 978-84-8438-100-6

Hizkuntza idatziaren didaktika Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzan

Mikel Haranburu, Itziar Alonso-Arbiol, Nekane Balluerka,

Arantxa Gorostiaga

2008an argitaratua

ISBN: 978-84-8438-166-2

Psikologia Sailean Uztaro aldizkarian argitaratu diren artikulak

Jokaera agonistikoen ondorio ezkorrak ekiditeko estrategiak: errekontziliazioa primateetan

Aizpurua Sanz, Eluska, *Uztaro* **36**, 41-52.

Gatazken konponketa gizakietan eta beste primateetan

Aizpurua Sanz, Eluska, *Uztaro* **39**, 85-99.

Haur batek adierazitako egonezinaren lekukoek agertutako jokaera prosozialean eragiten duten aldagaiak

Aizpurua Sanz, Eluska, *Uztaro* **50**, 89-109.

Parafilia eta sexu-nahastei buruzko ikuspegiak psikopatologian eta sexologia

Alonso-Arbiol, Itzi, *Uztaro* **32**, 69-80.

Metaanalisiaren azterketa: kritikak eta ekarpenak

Alonso-Arbiol, Itzi; Unzurrunzaga, Erne, *Uztaro* **39**, 75-83.

Elkarrizketa sexologikoa: ezaugarriak, dianostikorako eredua eta deribaziorako prozedura

Alonso-Arbiol, Itziar; Azanza, Maite, *Uztaro* **57**, 67-80.

Euskara erabiltzearen erraztasunaren/zailtasunaren eragin emozionala eta horren ondorioak

Azurmendi, M.J., *Uztaro* **64**, 83,97.

Ludopatiaren tratamendua talde-terapia kognitibo-jokabidezkoarekin: kasu baten ikerketa

Báez, Kontxi; Salaberria, Karmele, *Uztaro* **17**, 151-158.

Testu zientifikoen ikaskuntza. Argibide eta eskemen eragina

Balluerka, N.; Isasi, X. Yenes, F.; López, A.; Elosua, P., *Uztaro* **5**, 139-149.

Emozioei begirada psikologikoa

Conejero, S.; Pascual, A. Etxebarria, I., *Uztaro* **63**, 77-89.

Giza irudiaren marrazkia: heldutasun-adierazleen datu normatiboak Euskal Autonomia Erkidegoan

Cruz, Soledad; Maganto, Carmen; Pérez, Gorka, *Uztaro* **42**, 103-121.

Froga psikologikoen euskaratzea

Elosua, Pauli; López, Alicia, *Uztaro* **23**, 95-106.

Autokontzeptu fisikoa neurtzeko galdesorta berri baten propietate psikometrikoak

Esnaola, Igor; Goñi, Alfredo, *Uztaro* **56**, 109-122.

Hizkuntzaren erabilera lankidetzan eta lehiaketa-harremanetan

Gil de Montes, L.; Ortiz Anzola, G.; Valencia, J., *Uztaro* **41**, 47-63.

Elebidunen garapen kognitibo eta neuropsikologikoaren inguruko ikerkuntza XX. mendean zehar: berrikuspen teoriko-metodologikoa

Gorostiaga, Arantxa; Balluerka, Nekane, *Uztaro* **35**, 89-130.

Familia-harreraren jarraipena Gipuzkoan: gaur egungo egoera eta hobekuntzarako propo-samank ikerkuntzaren eremutik

Gorostiaga, Arantxa; Herce, Cristina; Achúcarro, Cristina; Torres, Bárbara; Rivero, Ana, *Uztaro* **40**, 105-116.

Osakidetzako elikadura-jokabidearen nahasteen tratamendurako berariazko programan tratamenduan dauden pazienteen nortasun-ezaugarriak
Grijalvo, Jorge; Aparicio, M. Dolores; Iruin, Alvaro; Insúa, Patricia; Maraño, Izaskun, *Uztaro* **45**, 91-100.

Haurraren adimenaren eboluzioa
Haranburu, Mikel, *Uztaro* **0**, 99-110.

Anorexia
Haranburu, Mikel, *Uztaro* **25**, 125-131.

Ikasleen estilo kognitiboen, garapen operatorioaren eta prekontzepzioen arteko harremanak, irakaskuntzari begira
Haranburu, Mikel, *Uztaro* **30**, 85-104.

Norberaren egiaztapen- eta goratze-estrategiak
Haranburu, Mikel; Guerra, Jesús, *Uztaro* **41**, 27-45.

Enpresaren irudia eta prestakuntza iraunkorra
Haranburu, Mikel; Asua, Begoña; Arregi, Paki; Arrieta, Elisabet, *Uztaro* **46**, 81-92.

Istripuak, gaixotasunak eta gertaera negatiboak jasateko joera duten pertsonen eta substantzia adiktiboen kontsumitzaileak diren pertsonen nortasunaren profila
Haranburu, Mikel; Gorostiaga, Arantxa; Alonso-Arbiol, Itziar; Balluerka, Nekane, *Uztaro* **55**, 89-104.

Edukiaren eragina arrazonamendu deduktiboan
Huizi, Pello; Alzate, Ramón; Balluerka, Nekane, *Uztaro* **16**, 125-143.

Bere begiz ikusi duen lekukoaren oroimena eta ebaluazio-tartearen eragina
Ibabe, Izaskun, *Uztaro* **31**, 101-111.

Internet bidezko ebaluazio hezitzailea
Ibabe, Izaskun eta Jauregizar, Joana, *Uztaro* **59**, 91-108.

Grafologia
Ibarra, Irune, *Uztaro* **4**, 115-126.

Psikografologia
Ibarra, Irune, *Uztaro* **7**, 141-153.

Metafora terapeutikoen erabilera
Ibarra, Irune, *Uztaro* **12**, 111-120.

Prozesu psikolinguistikoak eta eskizofrenia
Insua, P.; Huizi, P.; Grijalvo, J., *Uztaro* **34**, 92-112.

Zaporearekiko abertsioa arratoietan: adiskide pozoituaren efektuan hainbat aldagai kognitibo eta sozialen eragina
Iraola, J.A.; Balluerka, N.; Gorostiaga, A., *Uztaro* **22**, 69-80.

Zapore-lehentasuna arratoietan: aldagai kognitibo eta harreman sozialen eragina
Iraola, Jose Angel, *Uztaro* **29**, 95-107.

Kreditu europarrerantz hurbiltzeko eredu estatistikoa. Psikologiako ikasketak aztergai
Isasi, Xabier; Balluerka, Nekane, *Uztaro* **52**, 77-89.

Erretiratuen soslai berria konstruktuko teoriko gisa
Lizaso Elgarresta, Izarne; Norbert Sanchez de Miguel, Manuel, *Uztaro* **60**, 89-105.

Haurrei emandako tratu txarren ondorioak eta parekoekiko harremanak
Muela, Alexander, *Uztaro* **60**, 107-123.

Genero-identitatea testuinguruan: ikerketa enpirikoa
Ortiz, Garbiñe; Valencia, Jose F., *Uztaro* **28**, 99-111.

Hizkuntzaren erabilera genero-estereotipoak iraunarazteko tresna gisa: hizkuntzaren abstrakzioaren ondorioak
Ortiz, Garbiñe; Valencia, Jose F. eta Gil de Montes, Lorena, *Uztaro* **59**, 63-88.

Nork bere burua zaintzeko laguntza emanez
Murphy, Maripat (Itzul.: Xabier Yurramendi), *Uztaro* **38**, 83-96. Jokin Zaitegi Itzulpen Laburren Sariketa.

Familiako giroaren kalitatea eta haurraren garapen psikologikoa Euskal Autonomia Erkide-goan; azterketa deskriptiboa
Olabarrieta, Fernando; Martín, Juan Luis; Arranz, Enrique; Manzano, Ainhoa; Azpiroz, Amaia; Bellido, Arantza; Oliva, Alfredo; Richards, Martin, *Uztaro* **47**, 81-95.

Identitate soziala nabarmentzearen eragina eskusio moralean
Reizabal, Luixa; Valencia, Joxe, *Uztaro* **15**, 97-107.

Identitate nazionalaren garapena Euskal Herriko haur eta nerabeengan
Reizabal, Luixa; Valencia, Joxe; Jimenez, Maritxu; Barret, Martyn, *Uztaro* **40**, 75-103.

Talde-identifikazioa, barne-taldearekiko faboritismoa eta hautemandako homogeneotasun-maila testuinguru soziopolitiko desberdinetan garatzen ari diren haur eta nerabeengan
Reizabal, L.; Valencia, J.; Jimenez, M.; Del Valle, A.; García, A., *Uztaro* **43**, 105-122.

Nortasunari buruzko adjektiboak. "Izanak izena du"
Sainz de Murieta, Luis, *Uztaro* **20**, 105-118.

Lana eta osasun mentala: generoaren ikuspegitik aztertutako etxeko lanaren eta langintzaren estresa
Sanchez de Miguel, Manuel Norbert, *Uztaro* **51**, 99-108.

Emakumezko autobus-gidariak EAEn
Sanchez de Miguel, M. N.; Lizaso, I.; Arrospide, J.J.; Larrañaga, M., *Uztaro* **64**, 99-107.

Elikadurarekiko jarrerak neska nerabeengan
Sansinenea, Eneko; Valencia, Jose, *Uztaro* **26**, 47-64.

Dismorfofobiaren tratamendu psikologikoa: kasu klinikoa
Salaberria, Karmele; Belaunzaran, Jon, *Uztaro* **47**, 67-79.

Hezkuntza Berezian esku hartzeko oinarri psikologikoak
Trebol, F.; Astiz, M.; Bildarratz, S.; Etxabarri, J., Olazabal, J., *Uztaro* **49**, 59-86.

Heziketa-praxia, sexu-desberdintasunaren uste-sistemak eta genero-identitatea
Valencia, Jose; Gil de Montes, L.; Arruti, Itziar; Carbonell, Arantza, *Uztaro* **19**, 55-64.

Komunikabideak eta taldearteko mintzaira soslai: Picassoren "Guernica" Bilboko Guggenheim-era ekartzearen inguruko polemika
Valencia, J.; Gil de Montes, L.; Sansinenea, E.; Erdozia, B.; Usabiaga, B.; Ripalda, N., *Uztaro* **24**, 89-101.

Atxikimendua ebaluatzeko tresnak

Yárnoz, Sagrario, *Uztaro* **11**, 89-103.

Mary Salter Ainsworth. In memoriam

Yárnoz, Sagrario; Sainz de Murieta, Luis; Plazaola, Mikel; Alonso Itzi, *Uztaro* **31**, 113-128.

Autokontzeptu fisikoa: kirol-jarduera eta itxura fisikoaren eragina

Zulaika Isasti, Luix M., *Uztaro* **33**, 87-98.